

lesztése megköveteli az elmarasztaló bírálatok okainak vizsgálatát és felszámolását. A kritikák jelentős része a keresőprofilokra vonatkozott, s ez megkövetelte, hogy a profilrevízió megkezdéséhez megfelelő technika készüljön. A profilszerkesztőnek e tekintetben az alábbi menetrendet kell követnie:

- elküldendő a felhasználónak a kurrens profil revíziójához javasolt vázlat, kérve hozzájárulását az ajánlott változtatásokhoz;
- lefuttatandó a javasolt változtatásokat érvényesítő tesztprofil, majd a korábbi és az új profil szerinti eredmény eljuttatandó a felhasználóhoz, ami a keresési stratégia megváltoztatása révén elérhető előnyök bemutatására ad alkalmat;
- felkérendő a felhasználó, hogy „jó”, „hibás”, „nem tudom” szavakkal közölje véleményét a listán, majd küldje vissza elemzésre.

Az értékelő tanulmány alkalmasnak bizonyult arra is, hogy a témafigyelő könyvtáros találkozzék a felhasználók véleményével, és megtalálja köztük azokat, amelyek profilváltoztatás után „kiáltanak”. E vélemények közlői gyakran nem is voltak tudatában annak, hogy keresőprofiljuk lényegesen javítható.

A vizsgálat a profilszerkesztő felelősségét is megnövelte, és világosan értésére adta, hogy elengedhetetlen a felhasználóval való rendszeres, élő kapcsolat kiépítése és ápolása. Az ipari kutatók kutatási területei, feladatai ugyanis sűrűn változhatnak, s ilyenkor csakis a személyes kapcsolat biztosíthatja a profil naprakész karbantartását.

/WARDEN, C. L.: An industrial awareness service. A user evaluation study = Special Libraries. 69. köt. 12. sz. 1978. p. 459–467./

(Zoltán Imre)

CLR-program a bibliográfiai szolgáltatások fejlesztésére

A feldolgozott információkhoz való egyszerű, megbízható és aránylag olcsó hozzáférés biztosítása minden társadalom fontos érdeke. E tény szem előtt tartva az amerikai CLR (*Council on Library Resources*) a bibliográfiai feldolgozás és produktumok továbbfejlesztése céljából 1979 elején új, előreláthatólag 4–5 éves programot (*Bibliographic Service Development Program, BSDP*) indított. Az állami és magánalapítványok ehhez több mint 5 millió dolláros támogatást szavaztak meg.

A program elsődleges céljai:

hatékony bibliográfiai szolgáltatások megvalósítása;

- a bibliográfiai termékek továbbfejlesztése;
- a bibliográfiai feldolgozás költségeinek stabilizálása az egyes könyvtárakban.

A CLR már 1972 decembere óta szervezi és támogatja a különféle bibliográfiai információs központok közötti együttműködést, a bibliográfiai munkálatok megosztását szolgáló értekezleteket. Időközben e koordinációs problémát két részre osztották: az elsőhöz politikai, tervezési, a másodikhoz pedig technikai kérdések tartoznak. Ennek megfelelően a CLR anyagi támogatásával két munkacsoportot hoztak létre: egy politikai, tervezési munkacsoportot (*Network Advisory Committee, NAC*), és egy technikai munkacsoportot (*Network Technical Architecture Group, NTAC*). Ez utóbbiba főleg a számítástechnikai és a kommunikációs szakembereket vonták be.

A NAC, amely a fejlesztésben érdekelt szervezetek képviselőinek fórumaként szolgál, információkkal, általános politikai tanácsokkal látja el a BSDP irányítóit és a Library of Congress vezetőjét.

Az ún. programbizottságnak az a feladata, hogy a NAC tanácsai alapján a program céljainak megfelelő tényleges lépéseket, intézkedéseket meghatározza. E bizottságban a három legfontosabb könyvtári hálózat (*Ohio College Library Center, Research Library Network, Washington Library Network*), valamint a *Harvard Egyetem és a Library of Congress* képviselői vesznek részt.

A program kizárólag olyan könyvtári problémákkal kíván foglalkozni, amelyek bibliográfiai adatok előállításával, terjesztésével és hozzáférhetőségével kapcsolatosak. Azt tartja szem előtt, hogy az adatbázisokat megosztva, a nagy nemzeti könyvtárak és más szervezetek közreműködésével állítsák elő, és a bibliográfiai szolgáltatásokat olyan módon fejlesszék, hogy az egyes központok már kialakult, sajátos eljárásain, produktumaiban lehetőség szerint csak minimális változtatásokat kelljen végrehajtani.

A BSDP program- és irányítási bizottsága eddig két ülést tartott.

Az első, 1978 novemberében tartott ülésen kialakították a program három alapvető területét:

számítógépek közötti üzenetközvetítő rendszer létrehozása, üzembe állítása és értékelése;

a kialakítandó bibliográfiai adatbázisok jellemzőinek, a teljes és rövidített rekord-formátumoknak meghatározása;

a szabványos adatbázisok kialakításához és ellenőrzéséhez minták biztosítása, az elfogadott formátumokat tartalmazó rendszer (authority system) létrehozása, üzembe állítása és értékelése.

A második, 1979 januárjában tartott ülés olyan terveket eredményezett, amelyek szerint a program által érintett egyes részterületekről (feladatokról) részletesen kell tájékoztatni a program irányító testületét. Ennek

értelmében pl. értekezletre hívták össze a főbb hálózatok szervezési és technikai vezetőit, hogy megtárgyalják a hálózati számítógépek közötti kommunikáció speciális követelményeit.

A program terveinek intézeti, szervezeti és egyéni részfeladatokra való lebontása az elkövetkezendő hónapok feladata lesz.

The bibliographic service development program of the Council on Library Resources = Library of Congress Information Bulletin, 38. köt. 14. sz. 1979. p. 132–134./

(Novák István)

Szelektív információterjesztés
eredményességének vizsgálata
a wroclawi Műegyetemen

A wroclawi Műegyetemen felmérték, hogy milyen mértékben elégíti ki az INSPEC adatbázison kifejlesztett szelektív információterjesztésük a felhasználók igényeit. Ennek menete a következő volt: a felhasználók a profiljuk szerinti outputokat egy alkalommal két példányban kapták meg. Az egyik példányon értékelték az egyes tételek alkalmassági fokát (3 – releváns dokumentum, 2 – az érdeklődés határterületére eső dokumentum, 1 – a felhasználó szempontjából érdektelen dokumentum), az értékeléssel kiegészített példányt visszaküldték a központnak (a Műegyetem Központi Könyvtára és Információs Központjának), majd ott elemezték az értékeléseket, s ha kellett, új profilokat szerkesztettek az egyes felhasználók számára.

A tapasztalatok azt mutatták, hogy a szolgáltatás eredményességében meglehetősen nagy eltérések voltak. Ezek az adatbázisra, a felhasználó beosztására, munkahelyére, a rendszertől való földrajzi távolságára és a rendszer használatába való bekapcsolódás időpontjára vezethetők vissza. (Meg kell jegyezni, hogy ugyanezek az összefüggések a Műegyetem egyéb adatbázisaira is érvényesek.)

Egy-egy felmérés a fent felsorolt összefüggések mind-egyikét nem veheti figyelembe. Ezért célszerű azt az összefüggést a felmérés tárgyává tenni, amelyik a legmeghatározóbbnak tűnik. Az INSPEC alapján folyó szolgáltatás felmérői konkrétan azt derítették fel, hogy miként hat a szolgáltatásba való bekapcsolódás időpontja a találatok arányának alakulására. Ennek során – az 1974. negyedik negyedére és 1976. vége közötti időszakra nézve – a használói válaszok feldolgozásával kiszámították a súlyozott találati együtthatót, valamint a 3, 2, 1 osztályzatoknak megfelelő százalékos találati együtthatókat. A következőképpen:

1. A súlyozott találati együttható – W

$$W = \frac{\sum_{i=1}^n 1w_i}{n}$$

$$w_i = \frac{3a_i + 2b_i + 1c_i}{a_i + b_i + c_i}$$

ahol:

- w_i – az i -edik output-jegyzék súlyozott találati együtthatója,
 n – a vizsgálatba bevont jegyzékek száma,
 a_i – az i -edik jegyzékben 3-sal értékelt válaszok száma,
 b_i – az i -edik jegyzékben 2-sel értékelt válaszok száma,
 c_i – az i -edik jegyzékben 1-sel értékelt válaszok száma.

2. A százalékos találati együtthatók – T_3, T_2, T_1

$$T_3 = \frac{\sum_{i=1}^n (t_3)_i}{n}$$

$$t_3 = \frac{a_i}{a_i + b_i + c_i} \cdot 100\%$$

ahol:

- t_{3i} – az i -edik output-jegyzék százalékos találati együtthatója.

A T_2 és a T_1 a T_3 -mal analóg módon fejezhető ki a megfelelő indexek használatával.

Mivel a szolgáltatást használók és a keresések száma egyaránt igen magas volt (984 használó és 650 ezer keresés), a számításokat előbb egy 20 használóból és 119 output-listából álló mintasokaságon, majd egy bővebb reprezentáción (45 használó és 614 output-lista) végezték el 6 egymást követő negyedére vonatkozóan.

A szűkebb és a bővebb reprezentációval végzett számítások eredményei igen közel álltak egymáshoz. Az alábbiakban a bővebb reprezentációval számított eredményeket mutatjuk be.

Az 1. ábrán a százalékos találati együtthatók időben való alakulását láthatjuk.

Világosan kitűnik belőle a T_3 folyamatos növekedése, illetve a T_1 csökkenése. A T_2 huzamosabb ideig változatlan, de az ötödik negyedév végén határozottan csökken